

АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

УДК 347.918; 347.469

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.1.29>

УДОСКОНАЛЕННЯ ГАЛУЗЕВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Боровська Ірина Анатоліївна,

orcid.org/0000-0002-8796-0391

кандидат юридичних наук, доцент,

провідний науковий співробітник відділу науково-правових експертиз

Інституту правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України

Стаття присвячена дослідженню третейського судочинства як одного із альтернативних способів вирішення спорів та розробленню концептуальних засад удосконалення галузевого законодавства України у відповідній сфері.

У статті проаналізовано доктринальні положення та рішення Конституційного Суду України щодо повноважень третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу як видів недержавної юрисдикційної діяльності.

З'ясовано, що у положеннях актів «м'якого права», які спрямовані на створення єдиних підходів держав-членів ЄС щодо нормативного впровадження судових примирних процедур та альтернативних способів вирішення спорів, наголошується на обмеженому підході у застосуванні позасудових способів вирішення спорів, стороною яких є суб'єкт владних повноважень.

За наслідками системного аналізу положень пунктів 2, 6, 13 частини 1 статті 6 Закону України «Про третейські суди», пунктів 1, 2 частини 1 статті 22 Господарського кодексу України щодо надання юридичним особам права вирішення спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, у третейському суді, констатована відсутність чіткого нормативного розмежування договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, та договорів про публічні закупівлі, що у свою чергу може призвести до неоднозначного тлумачення цих норм у площині віднесення таких спорів до арбітрабельних.

Обґрунтовано, що у контексті удосконалення галузевого законодавства України щодо доцільності закріплення права юридичних осіб на передачу спорів, які виникають із вищенаведених правовідносин, на розгляд до третейського суду, варто ураховувати такі критерії: спір може бути переданий на розгляд до третейського суду, якщо він є приватно-правовим; суб'єкти спору, що може бути переданий до третейського розгляду, мають бути рівноправними. Додаткової уваги заслуговує процедурний аспект та встановлення виду третейського суду, який буде розглядати такий спір (постійно діючий (інституційний) третейський суд чи третейський суди ad hoc), із визначенням підвідомчості відповідних справ постійно діючим третейським судам.

Ключові слова: третейський суд, міжнародний комерційний арбітраж, договори, пов'язані із задоволенням державних потреб, договори про публічні закупівлі, приватно-правові відносини, юридичні особи, принцип верховенства права.

Borovska Iryna. Improvement of sectoral legislation of Ukraine in the context of developing alternative dispute resolution methods

The article is focused on studying arbitration legal proceedings as one of the alternative dispute resolution methods and on developing conceptual principles for improving the sectoral legislation of Ukraine in the relevant area.

The doctrinal provisions and decisions of the Constitutional Court of Ukraine regarding the powers of the court of arbitration, International Commercial Arbitration as a type of non-state jurisdictional activity have been analyzed in the article.

It has been clarified that the provisions of the "soft law" acts, which are aimed at creating single approaches of the EU Member States in regard to the regulatory implementation of court conciliation procedures and alternative dispute resolution methods, emphasize a limited approach to the application of extrajudicial dispute resolution methods, where the party is a subject of authoritative powers.

As a result of the systematic analysis of the provisions of paragraphs 2, 6, 13 of Part 1 of the Art. 6 of the Law of Ukraine "On Courts of Arbitration", paragraphs 1, 2 of Part 1 of the Art. 22 of the Commercial Code of Ukraine on granting legal entities the right to resolve disputes arising from the conclusion, amendment, termination and execution of contracts for public needs in the court of arbitration, the author has stated that there is no clear regulatory distinction between contracts for satisfying public needs and public procurement contracts that, in turn, may lead to an ambiguous interpretation of these norms in terms of classifying such disputes as arbitral.

In the context of improving the sectoral legislation of Ukraine in regard to the expediency to consolidate the right of legal entities to transfer disputes arising from the above-mentioned legal relations to the court of arbitration's hearings the author has substantiated that the following criteria should be taken into account: a dispute may be transferred to the court of arbitration's hearings, if it is a private law one; the subjects of a dispute that may be transferred to arbitration must be equal in rights. We believe that additional attention should be paid to the procedural aspect and definition of the type of the court of arbitration, where such a dispute (a permanent (institutional) court of arbitration or ad hoc arbitration courts) is heard by determining the jurisdiction of the relevant cases to the permanent courts of arbitration.

Key words: *court of arbitration, International Commercial Arbitration, contracts for public needs, public procurement contracts, private law relations, legal entities, the rule of law principle.*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку правової системи України характеризується трансформаційними процесами, пов'язаними з імплементацією європейських стандартів правосуддя та пошуком ефективних механізмів захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб. В умовах загальноєвропейських тенденцій розвитку права та підвищення вимог до якості судочинства України як країни-кандидата на членство в ЄС, актуалізується потреба у виробленні концептуальних засад удосконалення національного галузевого законодавства щодо альтернативних способів вирішення спорів (далі – АВС), у тому числі третейського судочинства. У свою чергу, зростання значимості третейського судочинства обумовлено певною кризою довіри в Україні до судової влади, а також необхідністю зменшення навантаження на судову систему, створення сприятливішого інвестиційного клімату та умов для своєчасного, ефективного вирішення правових спорів на засадах верховенства права.

У Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки (далі – Стратегія), затвердженої указом Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021, яка визначає основні засади та напрями подальшого сталого функціонування та розвитку системи правосуддя, одним із напрямів щодо вирішення основних проблем у відповідній сфері є розвиток альтернативного (позасудового) та досудового врегулювання спорів, зокрема удосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів, у тому числі щодо підвищення вимог до засновників третейських судів, зміцнення інституційних можливостей третейського самоврядування, розширення підвідомчості справ третейським судам, поширення гарантій конфіденційності на третейських суддів (п. 4.1.5 п. 4 розділу 1 Стратегії) [1].

Разом з тим, у правничій науковій літературі наголошується на необхідності формування системного підходу до удосконалення законодавства України щодо АВС з урахуванням правової природи та сутності примирних процедур, які застосовуються для вирішення спорів поза

межами судового розгляду. Адже альтернативні способи вирішення спорів є диверсифікованими та утворюють багаторівневу систему процедур, які можна умовно розділити на декілька груп, що охоплюють базові, похідні та гібридні способи вирішення спорів. Їх кількість та структура можуть різнитися в тій чи іншій країні в залежності від правових традицій та особливостей законодавства [2, с. 242; 244].

Третейське судочинство як інституційна альтернатива судовому розгляду займає особливе місце у структурі АВС, оскільки поєднує у собі договірну природу, процедурні гарантії розгляду спору, а також судовий контроль, що передбачається, зокрема положеннями Закону України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 року № 1701-IV, розділу VIII, глав 3, 4 розділу IX ЦПК України щодо розгляду судами загальної юрисдикції заяв про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду.

При цьому варто погодитися із поглядами, висловленими у вітчизняній правовій доктрині, що деякі положення Закону України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 р. № 1701-IV не відповідають сучасним тенденціям розвитку АВС через надмірне обмеження арбітрабельності спорів та формалізацію окремих процедур у третейському судочинстві і, у зв'язку з цим, необхідністю переосмислення наукових та законодавчих підходів у відповідній сфері правового регулювання. Зазначена наукова позиція актуалізується у зв'язку із реформуванням приватного права, спрямованого на підвищення ефективності господарської діяльності та впровадження європейських правових стандартів, зокрема шляхом прийняття Закону України від 09 січня 2025 року № 4196-IX «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб».

Принагідно зауважити, що наразі розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів з метою відновлення довіри до третейського розгляду» від 29 квітня 2020 р., реєстр. № 341. У редакції цього законопроекту, запропонованої Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики до другого читання, міститься обмеження щодо права передачі на розгляд третейського суду спорів, стороною яких є державні, комунальні підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі яких частка перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [3].

Водночас, об'єктивні реалії сучасного світу створюють необхідність розроблення дієвих механізмів захисту порушених прав та інтересів осіб, створення єдиного європейського правового простору шляхом адаптації галузевого законодавства України до положень права ЄС, усунення вад правового регулювання національного галузевого законодавства, а також утвердження економічних відносин, що мають транскордонний характер. У зв'язку із цим виникає питання щодо доцільності обмеження права юридичних осіб вищенаведених організаційно-правових форм передавати спір на розгляд третейського суду.

Стан опрацювання проблематики. Дослідженню альтернативних способів вирішення спорів, зокрема третейського судочинства були присвячені праці таких учених як-от: С. С. Бичкова, В. В. Комаров, О. О. Кармаза, Н. А. Мазаракі, Ю. Д. Притика, Р. О. Куйбіда, О. В. Святоцький, М. М. Ясинок, О. М. Спектор та ін.

Водночас застарілість окремих нормативних положень, вади правового регулювання розгляду спорів третейськими судами, міжнародним комерційним арбітражем, спричинені безсистемними змінами у галузеве законодавство України, та необхідність подальшого його реформування, створюють нагальність нових наукових розвідок з метою вироблення концептів удосконалення третейського

судочинства як юрисдикційної діяльності альтернативної правосуддю.

Вищенаведене опосередковується **метою дослідження** – здійснення системного аналізу доктринальних положень, галузевого законодавства України у сфері третейського судочинства та розроблення концептуальних напрямів його удосконалення з урахуванням документів публічної політики України, актів «м'якого права», ухвалених Радою Європи та Європейською комісією з питань ефективності правосуддя.

Виклад основного матеріалу.

У світлі загальноєвропейських тенденцій розвитку альтернативних способів урегулювання спорів Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (ЄКЕП – СЕРЕJ), в Статуті якої однією з цілей визначено «сприяння кращій реалізації міжнародних правових договорів Ради Європи стосовно ефективності та справедливості судочинства», включила до своїх пріоритетних завдань новий вид діяльності, покликаний уможливити ефективну імплементацію договорів Ради Європи та стандартів, які стосуються альтернативного розв'язання спорів [4]. Відтак, робоча група з питань медіації (СЕРЕJ-GT-MED) була утворена для збільшення в державах-членах ЄС впливу дотичних рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи і пропонування конкретних заходів сприяння їх ефективній реалізації, що поліпшить імплементацію викладених у таких рекомендаціях принципів медіації.

У Рекомендації Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами приватними особами (далі – Рекомендації Rec (2001) 9), ухваленій Комітетом Міністрів Ради Європи на 762 засіданні заступників міністрів 05 вересня 2001 р., звертається увага на необхідності урахування Рекомендації № R (81) 7 щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя та Рекомендації № R (86) 12 щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах, у яких наголошується про «необхідність ужиття заходів, що заохочують застосування примирення

сторін і медіації», а у певних випадках – «дружнього врегулювання спорів чи в позасудовому порядку в цілому, чи ж до початку судового процесу або в його ході» [5].

Водночас у п. 2 розділу I «Сфера застосування альтернативних способів урегулювання спорів» Додатку до Рекомендації Rec (2001) 9 Комітетом Міністрів Ради Європи зазначається, що «використання засобів, альтернативних судовому процесу, слід дозволяти або взагалі, або в певних категоріях справ, що вважаються відповідними, зокрема тих, які стосуються окремих адміністративних актів, договорів, цивільної відповідальності, і загалом кажучи, позовів, пов'язаних із якоюсь сумою грошей. Доречність альтернативних засобів змінюється залежно від розгляданого спору» [5].

У пунктах «iii» – «v» розділу II «Зв'язок з судами» цього Додатку вказується, що «використання арбітражу має у принципі виключати судовий процес. У всіх випадках застосування альтернативних засобів має допускати відповідний судовий контроль, який становить остаточну гарантію захисту прав як користувачів, так і адміністрації. Судовий контроль буде залежати від обраного альтернативного засобу. Залежно від категорії справи тип і обсяг цього контролю охоплюватимуть процедуру, зокрема дотримання принципів, наведених у підпунктах a, b, c, і d пункту ii розділу I.3, та/або розгляд по суті» [5].

Таким чином, можна констатувати, що у вищенаведених положеннях актів «м'якого права» Ради Європи, що спрямовані на створення єдиних підходів держав-членів ЄС щодо впровадження та розширення альтернативних способів вирішення спорів, одночасно з необхідністю впровадження АВС наголошується на обмеженому підході щодо їх використання для вирішення спорів, що виникають у окремих видах правовідносин, учасником яких є суб'єкт владних повноважень.

Із системного аналізу галузевого законодавства України, можна констатувати слідування законодавцем обмеженого підходу щодо віднесення низки спорів до арбітрабельних.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 р. № 1701-IV третейський суд – недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням заінтересованих фізичних та/або юридичних осіб у порядку, встановленому цим Законом, для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин [6].

Разом з тим, у національному законодавстві встановлюються певні обмеження щодо передачі справи на розгляд третейського суду за критеріями – категорія спорів та суб'єктний склад цивільних/господарських правовідносин, які виникають зокрема із спорів, однією із сторін яких є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові чи службові особи, а також договірних правовідносин, пов'язаних із задоволенням державних потреб.

Так, відповідно до пунктів 2, 6, 13 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 р. № 1701-IV третейські суди в порядку, передбаченому цим Законом, можуть розглядати будь-які справи, що виникають із цивільних та господарських правовідносин, за винятком зокрема: справ у спорах, що виникають при укладенні, зміні, розірванні та виконанні господарських договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб; справ, однією із сторін в яких є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт під час здійснення ним владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень, державна установа чи організація, казенне підприємство; справ, за результатами розгляду яких виконання рішення третейського суду потребуватиме вчинення відповідних дій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими чи службовими особами та іншими суб'єктами під час здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень [6].

Стаття 22 ГПК України передбачає додаткові категорії спорів, які не можуть

бути передані на розгляд третейського суду (міжнародного комерційного арбітражу), та встановлює різні правила для спорів, які передаються на розгляд третейського суду та міжнародного комерційного арбітражу. Відповідно до пунктів 1, 2 частини 1 ст. 22 ГПК України спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, зокрема крім:

– спорів про визнання недійсними актів, спорів про державну реєстрацію або облік прав на нерухоме майно, прав інтелектуальної власності, прав на фінансові інструменти, а також спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі з урахуванням частини другої цієї статті;

– спорів, передбачених пунктами 2 (крім спорів щодо продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків), 3, 7–13 частини першої, пунктами 2,3,6 частини другої статті 20 цього Кодексу, з урахуванням частини другої цієї статті [7].

Згідно з ч. 2 ст. 22 ГПК України цивільно-правові аспекти спорів, зазначених у пунктах 2, 7 частини першої, пункті 6 частини 2 статті 20 цього Кодексу, спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів про публічні закупівлі, а також спори, що виникають з договору купівлі-продажу пакета акцій, укладеного за результатами конкурсу відповідно до Закону України «Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків», можуть бути передані на вирішення міжнародного комерційного арбітражу (абзац другий частини другої статті 22 в редакції Закону України «Про особливості продажу пакетів акцій, що належать державі у статутному капіталі банків» від 19.09.2024 р. № 3983-IX) [7].

Таким чином, системний аналіз галузевого законодавства України щодо надання сторонам права вирішення спорів, що виникають при укладанні, зміні, розірванні та виконанні договорів, пов'язаних із задоволенням держав-

них потреб (зокрема предметом яких є публічні закупівлі) у третейському суді / міжнародному комерційному арбітражі, дає підстави констатувати відсутність чіткого нормативного розмежування договорів, пов'язаних із задоволенням державних потреб, та договорів про публічні закупівлі. Це у свою чергу може призвести до неоднозначного тлумачення та правозастосування відповідних правових норм.

У розрізі питання щодо доцільності обмеження права юридичних осіб окремих організаційно-правових форм передавати спір на розгляд третейського суду на увагу заслуговує позиція Конституційного Суду України. Зокрема у пункті 4 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008 у справі № 1-3/2008 за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців сьомого, одинадцятого статті 2, статті 3, пункту 9 статті 4 та розділу VIII «Третейське самоврядування» Закону України «Про третейські суди» (справа про завдання третейського суду) Конституційний Суд України зазначає, що «згідно з положеннями частини першої статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Суд, здійснюючи правосуддя, забезпечує захист гарантованих Конституцією України та законами України прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави (підпункт 4.1. пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України у справі про призначення судом більш м'якого покарання від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004). Тому в контексті статті 55 Конституції України органи судової влади можуть здійснювати функцію захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та/або юридичних осіб у сфері цивільних і господарських правовідносин. Третейський розгляд спорів сторін у сфері цивільних і господарських правовідносин – це вид недержавної юрисдикційної діяльності, яку третейські суди здійснюють на під-

ставі законів України шляхом застосування, зокрема, методів арбітрування. Здійснення третейськими судами функції захисту, передбаченої в абзаці сьомому статті 2, статті 3 Закону, є здійсненням ними не правосуддя, а третейського розгляду спорів сторін у цивільних і господарських правовідносинах у межах права, визначеного частиною п'ятою статті 55 Конституції України» [8].

В Ухвалі Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням державного зовнішньоекономічного підприємства «Славутич-Сталь» щодо тлумачення статті 124 Конституції України і Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 14 жовтня 1997 року № 44-з у справі № 016/1241-97 наголошується, що «правосуддя – це самостійна галузь державної діяльності, яку суди здійснюють шляхом розгляду і вирішення в судових засіданнях в особливій, встановленій законом процесуальній формі цивільних, кримінальних та інших справ. Між тим, відповідно до ратифікованої Україною Європейської конвенції про зовнішньо-торговельний арбітраж» та Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України є третейським судом, що розглядає спори з цивільних правовідносин за умови наявності письмової арбітражної угоди (домовленості) сторін про передачу йому таких спорів. Сторони такої арбітражної угоди за власним розсудом передбачають передачу спорів на вирішення постійного арбітражного органу, яким є зазначений арбітражний суд, чи арбітражу з конкретної справи; можуть призначати арбітрів та визначати норми права, які будуть застосовуватись арбітрами під час розгляду спору по суті. Тому Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України як недержавний орган не здійснює функції правосуддя в контексті статті 124 Конституції України (пункт 3 мотивувальної частини Ухвали Конституційного Суду України від 14 жовтня 1997 року № 44-з) [9].

Отже, Конституційним Судом України висловлена позиція, що третейські суди /

міжнародний комерційний арбітраж і суди загальної юрисдикції виконують різні функції. Основна мета третейського розгляду – врегулювати спір шляхом досягнення компромісу за умови укладення третейської угоди (арбітражного застереження) і застосувати правову норму лише за неможливості досягнути згоди сторін щодо примирення. Основна мета правосуддя – надати державну юрисдикційну оцінку заявленим до суду вимогам на підставі норми права.

Щодо необхідності урахування конституційно-правового аспекту у контексті реформування третейського судочинства наголошується у правничій літературі. Так, слід погодитися із твердженням О. І. Литвинчук, що «одним із ключових аспектів конституційно-правового регулювання третейських судів є питання їхньої правосуб'єктності та відповідності принципам правосуддя, закріпленим у Конституції України. Зокрема, принцип незалежності судової влади та право кожного на справедливий судовий розгляд повинні бути враховані при функціонуванні третейських судів. Оскільки третейські суди є альтернативним механізмом вирішення спорів, їх діяльність не повинна порушувати ці конституційні принципи, а також повинна гарантувати об'єктивність та неупередженість під час вирішення спорів» [10, с. 212].

Таким чином, системний аналіз доктринальних положень, галузевого законодавства України, документів «м'якого права» у сфері правового регулювання АВС, у тому числі третейського судочинства як одного із видів недержавної юрисдикційної діяльності, дає підстави констатувати, що удосконалення

законодавства у відповідній сфері має ґрунтуватися на комплексних підходах з урахуванням принципу добровільності, правової природи відносин, з яких виникають спори, що можуть бути передані на розгляд третейського суду / міжнародного комерційного арбітражу, здійснення судового контролю в межах, необхідних для забезпечення публічного порядку, та базових процесуальних стандартів.

Висновки. У підсумку варто зазначити, що при вирішенні питання щодо доцільності нормативного закріплення права на передачу спорів юридичними особами окремих організаційно-правових форм (державними, комунальними підприємствами, господарськими товариствами, у статутному капіталі яких частка перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів) на розгляд третейського суду варто ураховувати правову природу відносин, з яких виникають такі спори.

Основними критеріями мають слугувати такі: спір може бути переданий до третейського суду, якщо він є приватно-правовим (виникає з цивільних або господарських відносин); суб'єкти спору, що може бути переданий до третейського розгляду, мають бути рівноправними. Додаткової уваги законодавця заслуговує процедурний аспект та встановлення виду третейського суду, якому може бути переданий на розгляд такий спір (постійно діючого (інституційного) третейського суду чи третейського суду ad hoc), із визначенням підвідомчості розгляду відповідних справ постійно діючим третейським судам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки : Указ Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#n10> (дата звернення: 23.02.2026).
2. Фідря Ю. О. Альтернативні способи вирішення спорів: теоретичні та практичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 86. Ч. 2. С. 242–247. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.37> (дата звернення: 23.02.2026).
3. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку утворення та діяльності третейських судів з метою відновлення довіри до третейського розгляду» реєстр. № 3411 від 29 квітня 2020 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68714 (дата звернення: 23.02.2026).

4. Керівні принципи для кращого виконання наявної Рекомендації щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами і сторонами – приватними особами, ухвалені Європейською комісією з ефективності правосуддя 07 грудня 2007 р. URL: <https://rm.coe.int/guidelines-for-a-better-implementation-of-the-existing-recommendation-/16809ede90> (дата звернення: 23.02.2026).

5. Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 762 засіданні заступників міністрів 05 вересня 2001 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf (дата звернення: 23.02.2026).

6. Про третейські суди : Закон України від 11 травня 2004 р. № 1701- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text> (дата звернення: 23.02.2026).

7. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 23.02.2026).

8. Рішення Конституційного Суду України від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008 у справі № 1-3/2008 (справа про завдання третейського суду). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-08#Text> (дата звернення: 23.02.2026).

9. Ухвала Конституційного Суду України від 14 жовтня 1997 р. № 44-з у справі № 016/1241-97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vz44u710-97#Text> (дата звернення: 23.02.2026).

10. Литвинчук О. І. Третейські суди в контексті реформування правосуддя: конституційно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 85. Ч. 1. С. 209–213. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.1.28> (дата звернення: 23.02.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)